

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

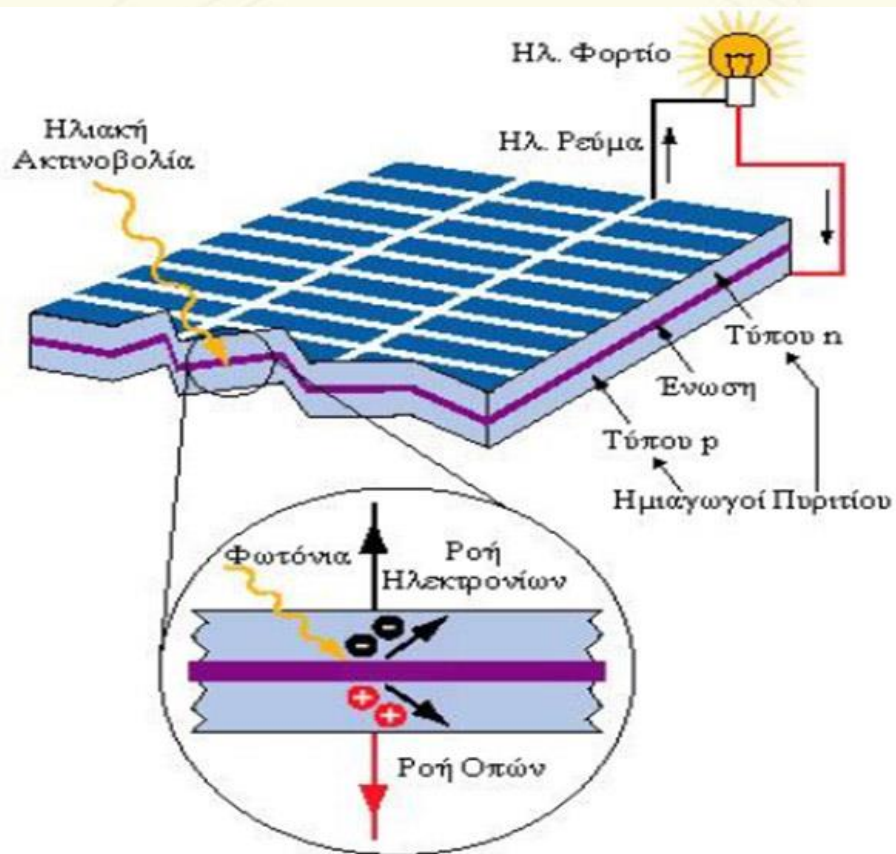
3ο Μάθημα

Διδάσκων: Αν. Καθηγητής Ε. Αμανατίδης

ΤΕΤΑΡΤΗ 23/10/2019
Τμήμα Χημικών Μηχανικών
Πανεπιστήμιο Πατρών

- Φωτοβολταϊκό Φαινόμενο
    - Ημιαγωγοί και απορρόφηση φωτονίων
    - Η επαφή p-n
    - Διαχωρισμός φορτίου και παραγωγή ρεύματος
  - Φωτοβολταϊκές κυψέλες και πλαίσια
    - Ηλεκτρικά Χαρακτηριστικά ΦΒ κελιών
    - Ημιαγωγοί και διαφορετικές τεχνολογίες ΦΒ πλαισίων
    - Μέθοδοι παρασκευής φωτοβολταϊκών πλαισίων
  - Παραγωγή Ενέργειας
    - Βασικές Ιδιότητες ΦΒ πλαισίων
    - Σύγκριση διαφορετικών τεχνολογιών
-

Φωτοβολταϊκό φαινόμενο

• Το Φωτοβολταϊκό φαινόμενο περιγράφεται ως η πόλωση των ηλεκτρικών φορτίων που συμβαίνει σε συγκεκριμένα υλικά όταν αυτά εκτεθούν σε φωτεινή ακτινοβολία.

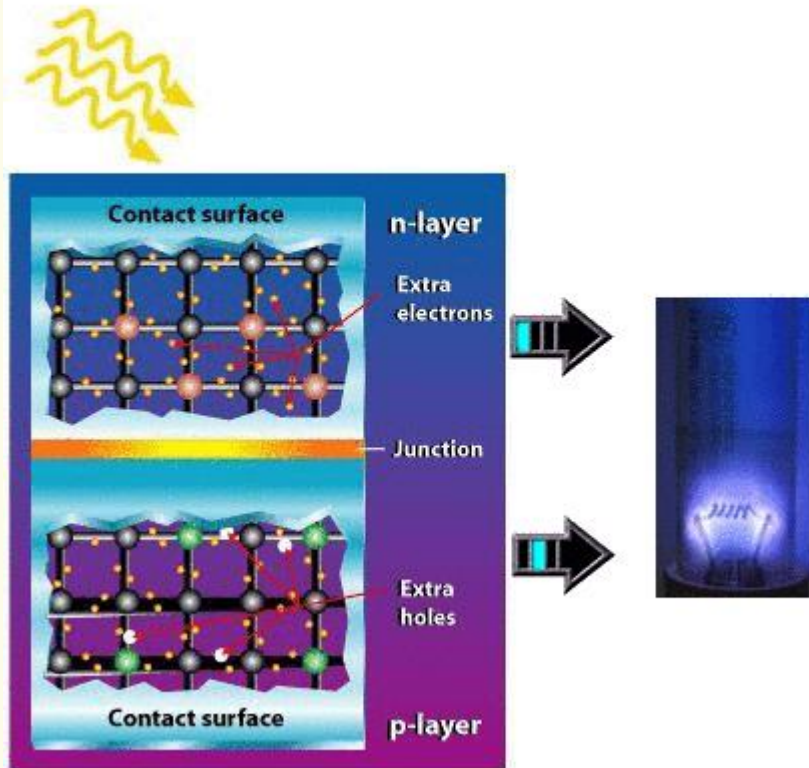
• Κάτι τέτοιο παρατηρείται στα φυσικά στοιχεία που ανήκουν στην ομάδα των **ημιαγωγών** καθώς και στις τεχνητές ημιαγωγικές διατάξεις.

• Η πόλωση των ηλεκτρικών φορτίων μεταφράζεται ως δημιουργία διαφοράς δυναμικού μεταξύ των δημιουργούμενων πόλων, δηλαδή έχουμε μια υποτυπώδη ηλεκτρική γεννήτρια

Ανακαλύφθηκε το 1839 από τον Alexander Becquerel

Ημιαγωγοί

Photovoltaic Effect

• Ημιαγωγός είναι κάθε υλικό, όπως το γερμάνιο ή το πυρίτιο, που επιτρέπει τη ροή ηλεκτρικού φορτίου υπό κάποιες προϋποθέσεις, όπως είναι αύξηση της θερμοκρασίας ή η πρόσπτωση φωτός.

• Ένας ημιαγωγός, όπως το πυρίτιο, στην καθαρή κρυσταλλική του μορφή, είναι καλός μονωτής. Ωστόσο, όταν έστω και ένα άτομο μέσα σε εκατομμύρια αντικατασταθεί από μία πρόσμιξη που προσθέτει ή αφαιρεί ένα ηλεκτρόνιο τότε η αγωγιμότητά τους αυξάνεται θεαματικά.

• Στην πρώτη περίπτωση, προκύπτει ημιαγωγός τύπου n (negative) καθώς έχουμε παραπάνω ηλεκτρόνια και στη δεύτερη τύπου p (positive) καθώς έχουμε επιπλέον οπές που δηλώνουν απουσία ηλεκτρονίων. Αυτός ο τρόπος πρόσμιξης ονομάζεται doping

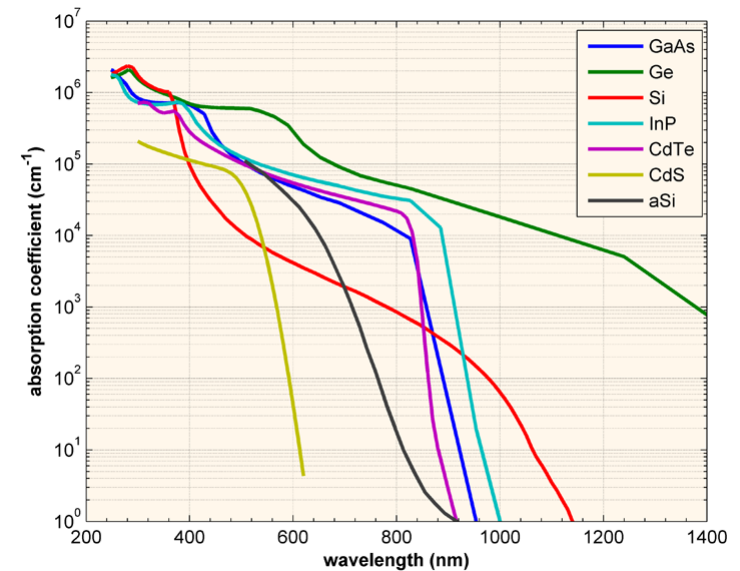
Κατηγορίες Ημιαγωγών

- Στοιχειακοί: Si, Ge
- Διαδικές ενώσεις: GaAs, InP, AlAs (III-V)
- Τριαδικά κράματα (ternary alloys): $Al_xGa_{1-x}As$, $Ga_xIn_{1-x}P$ (III-V)
- Τετραδικά κράματα : $Ga_xIn_{1-x}As_yP_{1-y}$ (III-V)
 $CuIn_xGa_{1-x}Se_2$ (I-III-VI)
- Ημιαγωγοί ευρέως χάσματος : ZnSe, CdTe (II-VI), GaN, InN, AlN (III-V) κλπ

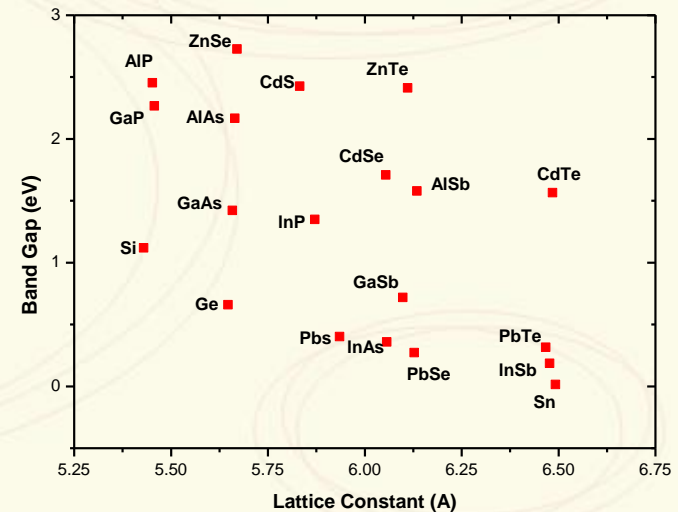
Ενεργειακό χάσμα ενδογενών ημιαγωγών E_g

Ενδεικτικές τιμές E_g και n_i στους 300K.

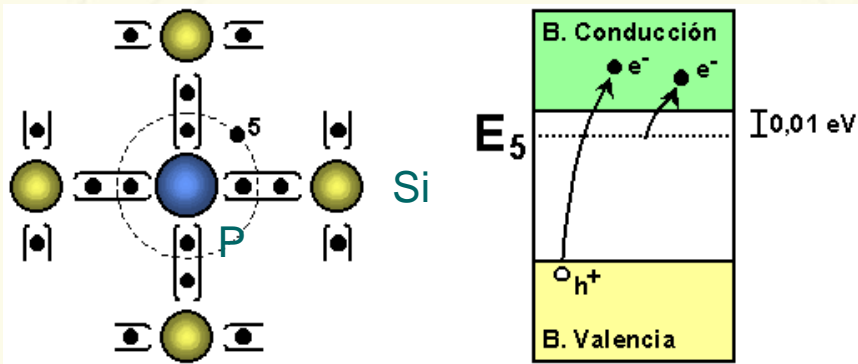
ημιαγωγός	E_g (eV)	n_i (cm ⁻³)	T(K)
Ge	0.67	2.4×10^{13}	300
Si	1.1	1.5×10^{10}	300
GaAs	1.43	5×10^7	300

Συντελεστής απορρόφησης σε συνάρτηση του μήκους κύματος ακτινοβολίας

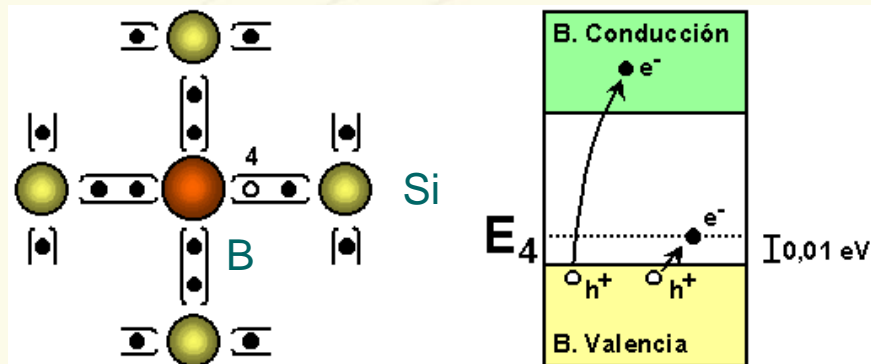

Ημιαγωγοί n- και p- τύπου

Στο Ge ή Si προσθήκη στοιχείου V ομάδας π.χ αρσενικό (As) ή φώσφορος (P), τα 4 ηλεκτρόνια σθένους του As θα δημιουργήσουν με τα αντίστοιχα 4 των γειτονικών ατόμων του Ge ομοιοπολικούς δεσμούς και θα μείνει αδέσμευτο το 5^ο ηλεκτρόνιο του ατόμου του As.

Το As ή ο P λέγονται δότες και ο ημιαγωγός n-τύπου

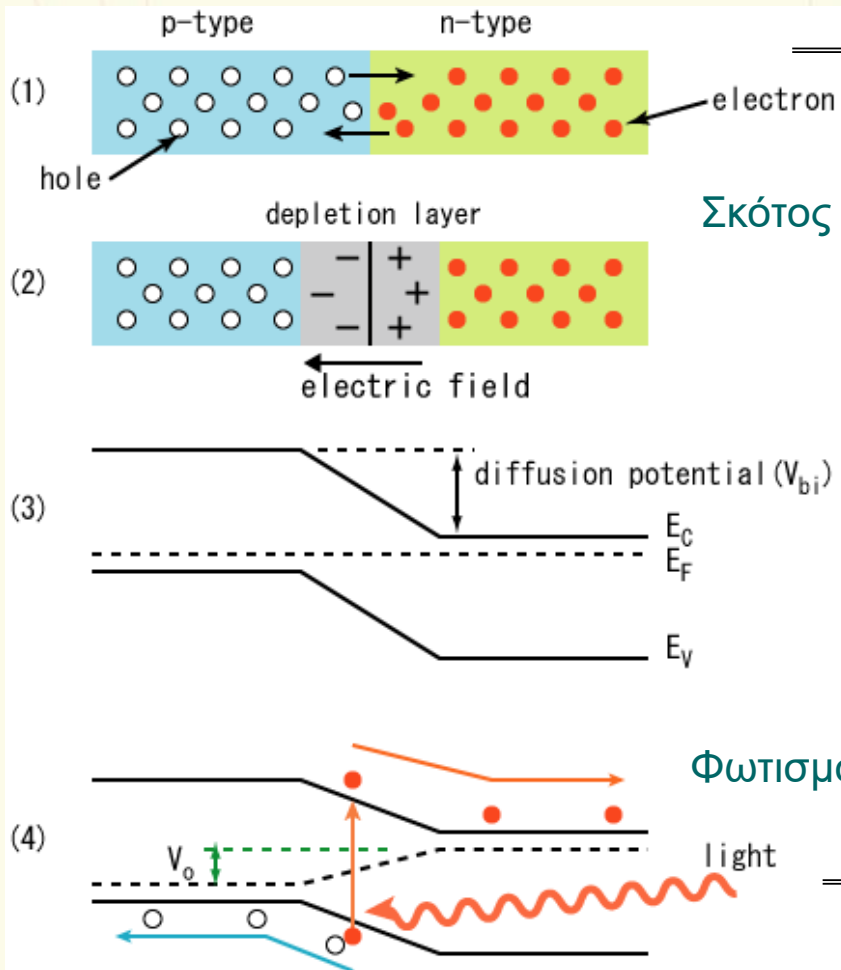

Αντίθετα αν ένα τρισθενές στοιχείο, όπως π.χ το γάλλιο ή βόριο, εισαχθεί στον ημιαγωγό Si τότε τα τρία ηλεκτρόνια σθένους θα σχηματίσουν ομοιοπολικούς δεσμούς με Si και η θέση ηλεκτρονίου που λείπει οδηγεί στο σχηματισμό μιας οπής

Το Ga ή B λέγονται δέκτες και ο ημιαγωγός τύπου p

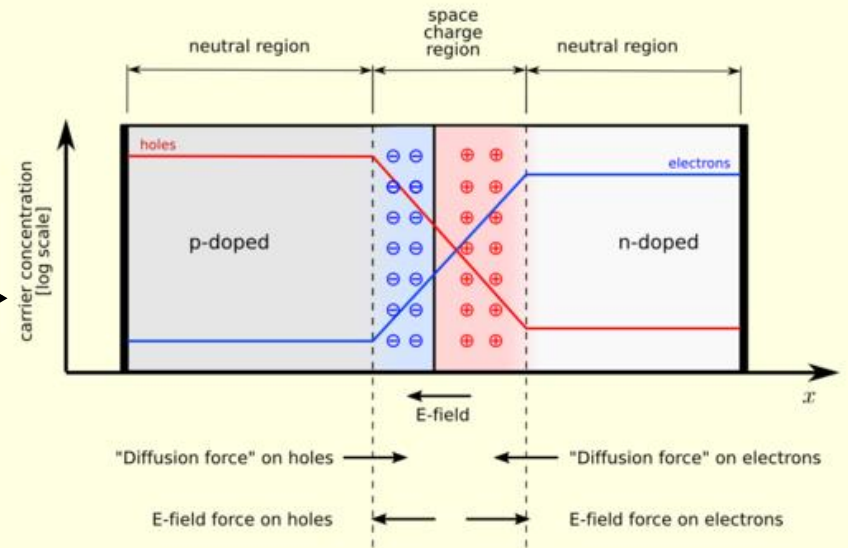
ρη Επαφή

Αν φέρουμε σε επαφή έναν ημιαγωγό ρ-τύπου με έναν ημιαγωγό n-τύπου

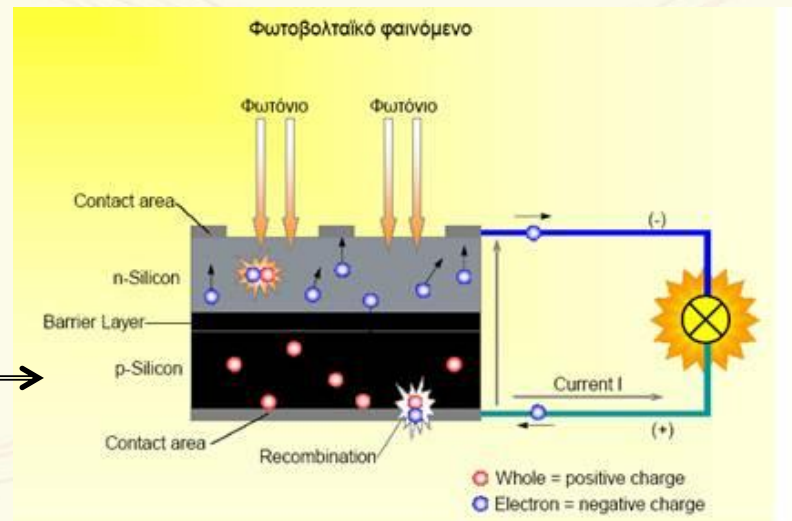

Σκότος

Φωτισμός

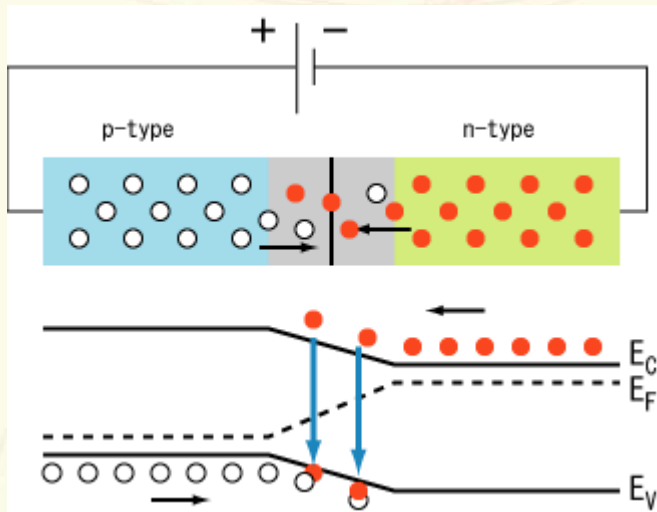
Έχουμε τη δημιουργία 3-περιοχών:
2 ψευδοουδέτερων και μιας περιοχής με
διαχωρισμό φορτίων και καθαρό φορτίο χώρου

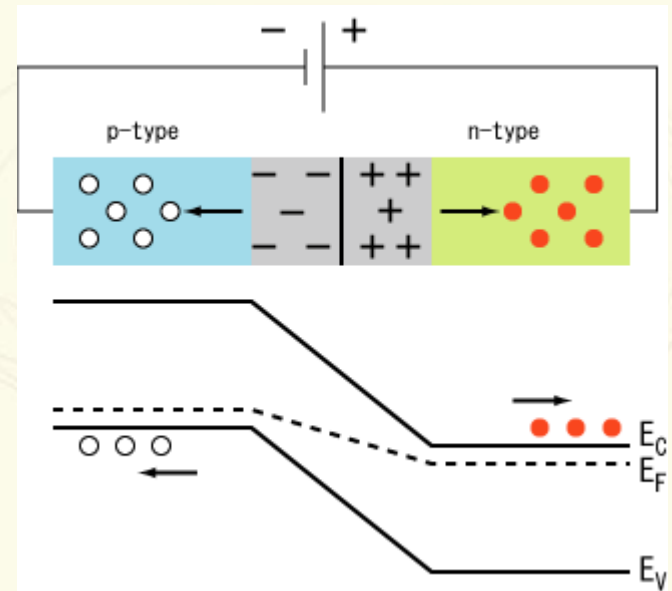
ρη Επαφή – Χαρακτηριστικές καμπύλες VI

Ορθή πόλωση διόδου $\rightarrow$ αντίσταση 10Ω

Ανάστροφη πόλωση διόδου $\rightarrow$ αντίσταση $10\text{ M}\Omega$

Ορθή πόλωση, + γεννήτριας σε p-type

Ανάστροφη πόλωση, + γεννήτριας σε n-type

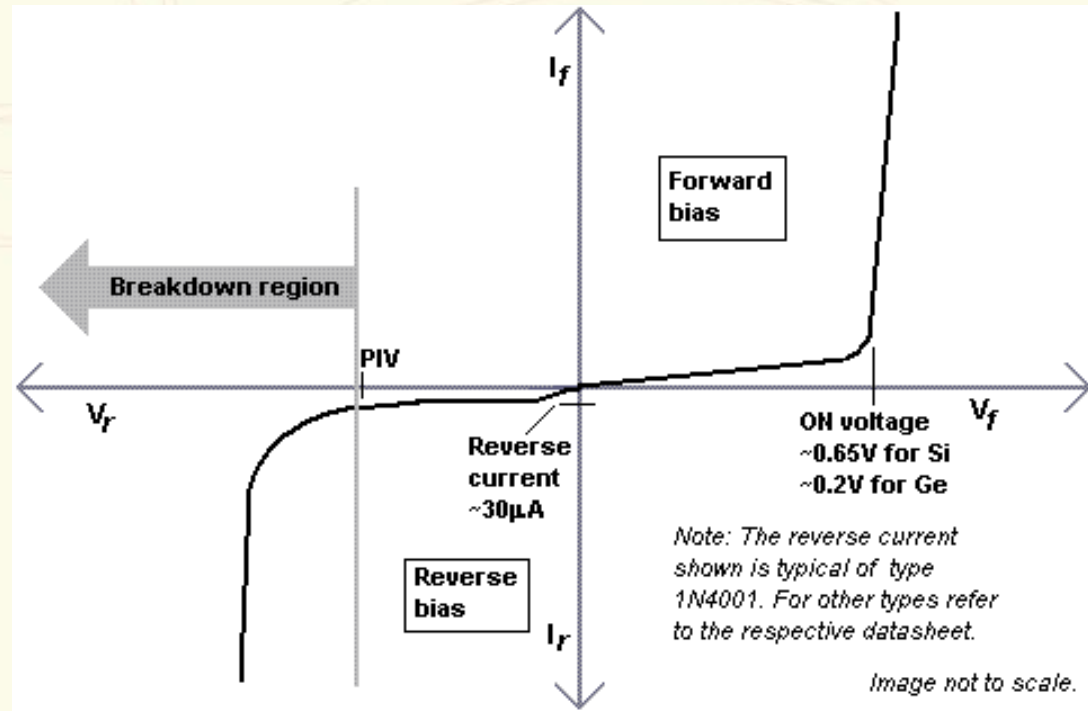

ρη Επαφή – Χαρακτηριστικές καμπύλες VI

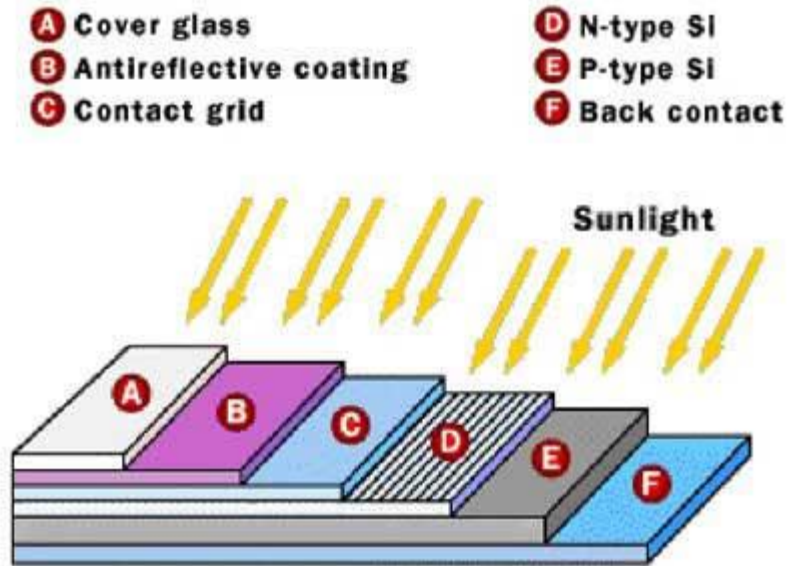
- Ανάστροφο ρεύμα κόρου I_o

$$I = I_o \left[\exp\left(\frac{eV}{\gamma kT}\right) - 1 \right]$$

- Όπου V η τάση στα άκρα της διόδου, γ συντελεστής κατασκευής της διόδου (1-2), k σταθερά Boltzmann και T η θερμοκρασία

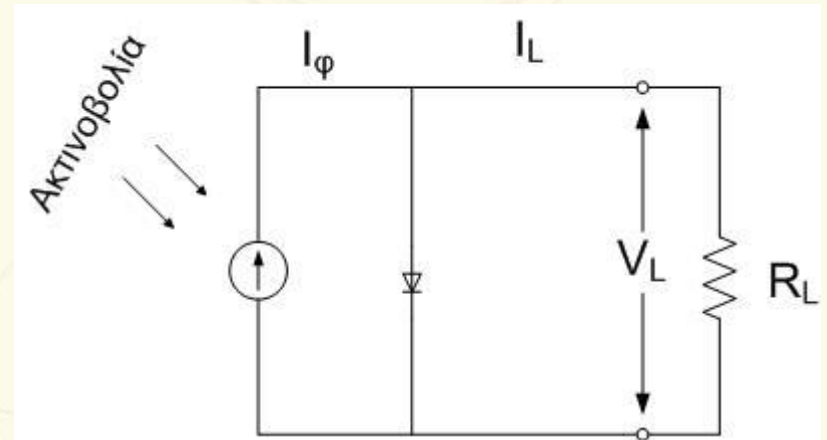
Φωτοβολταϊκά ως pn επαφές

Απλοποιημένο σχήμα ΦΒ διάταξης

$$I_{\phi} = I_o \left[\exp\left(\frac{eV}{\gamma kT}\right) - 1 \right]$$

Μέγιστο Ρεύμα Φωτοβολταϊκού
 $R_L \rightarrow 0$

Απλοποιημένο κύκλωμα ΦΒ διάταξης

$$V_{oc} = \frac{\gamma kT}{e} \ln \frac{I_{\phi}}{I_o}$$

Μέγιστη Τάση - Τάση ανοικτού κυκλώματος
 $R_L \rightarrow \infty$

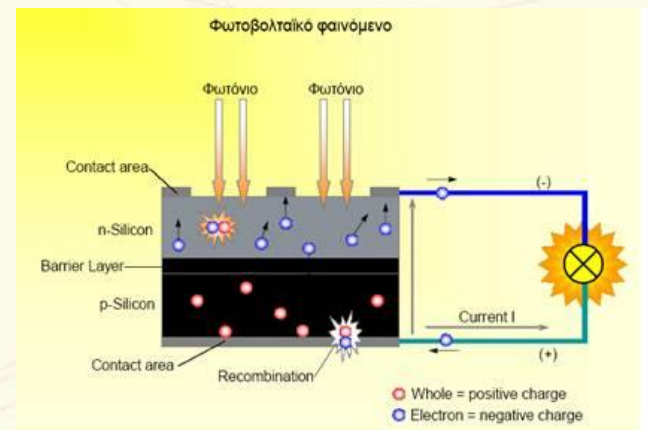
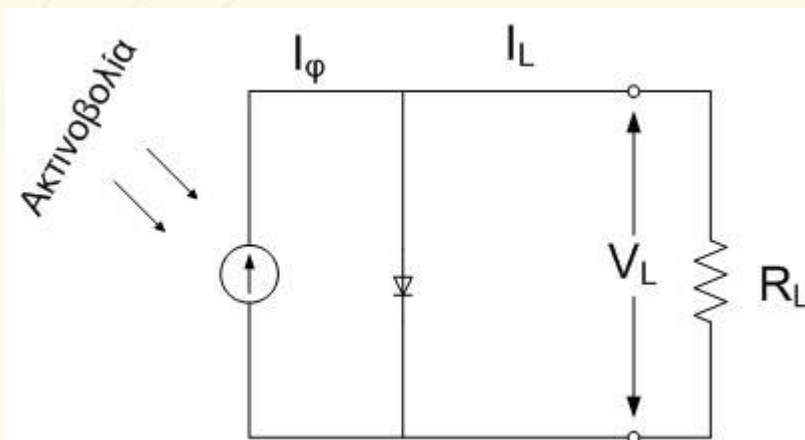
Φωτοβολταϊκά- Ηλεκτρικά χαρακτηριστικά

- Σε συνθήκες βραχυκύκλωσης το ρεύμα βραχυκύκλωσης είναι:

$$I_L = I_\varphi = I_{sc} = I_o \left[\exp\left(\frac{eV}{\gamma kT}\right) - 1 \right]$$

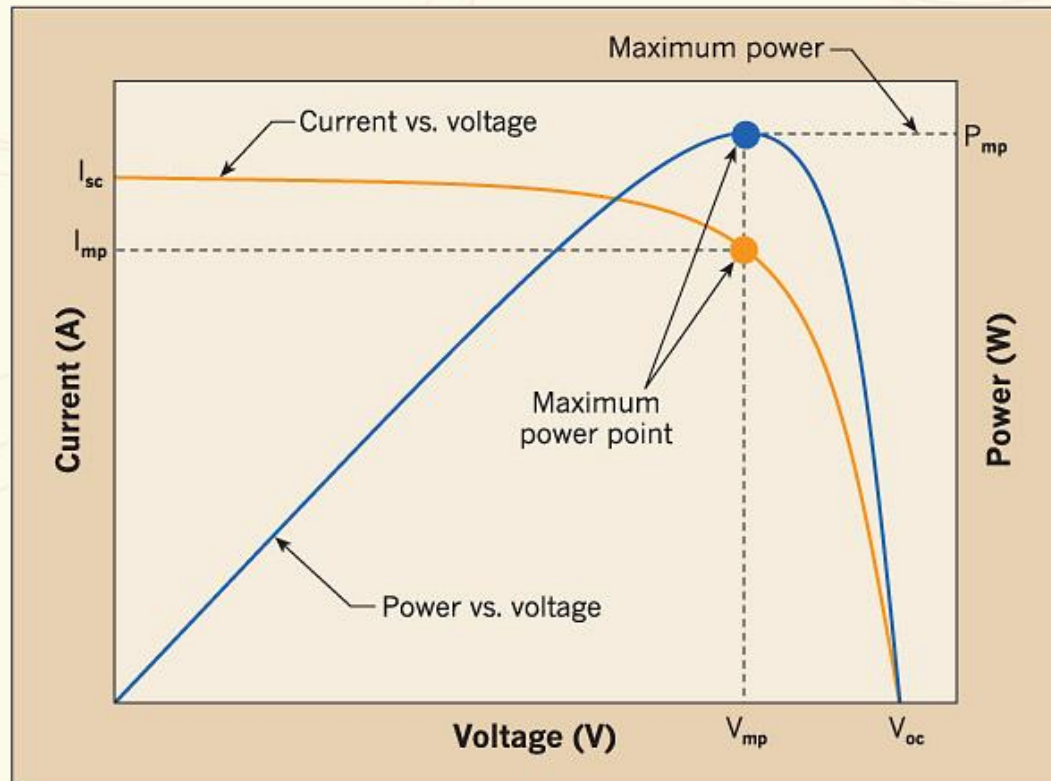
- Σε οποιαδήποτε άλλη κατάσταση το ρεύμα είναι:

$$I_L = I_\varphi - I_o \left[\exp\left(\frac{eI_L R_L}{\gamma kT}\right) - 1 \right]$$

Φωτοβολταϊκά- Μέγιστή Ισχύ/Ρεύμα/Τάση

- Η τάση των φ/β μεταβάλλεται μη γραμμικά σε συνάρτηση με την ένταση του ρεύματος.

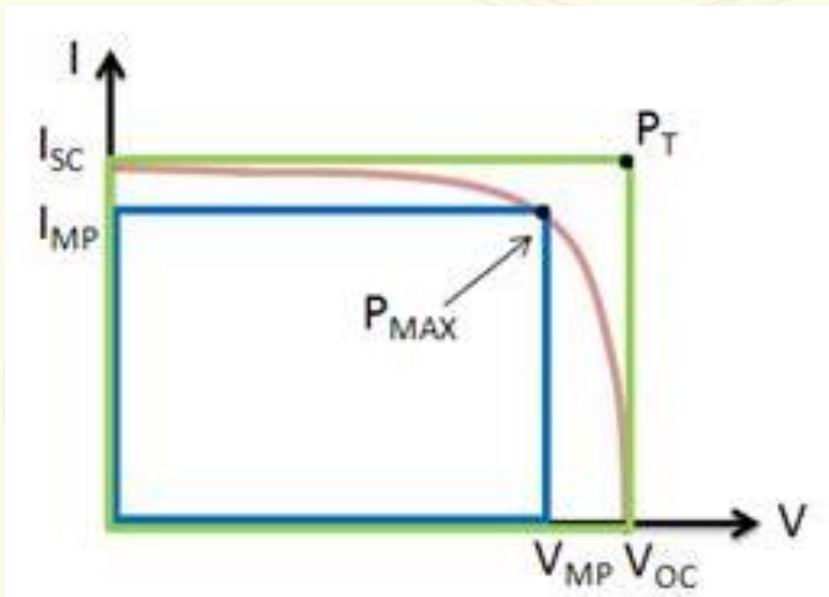

- Για σταθερές συνθήκες ακτινοβολίας αλλά μεταβαλλόμενη αντίσταση κυκλώματος η τάση και η ένταση του ρεύματος παίρνουν ενδιάμεσες τιμές μεταξύ 0 - V_{oc} και 0 - I_{sc} αντίστοιχα.

Συντελεστής πλήρωσης FF

- Ο συντελεστής πλήρωσης ορίζεται ως:

$$FF = \frac{I_{mp}V_{mp}}{I_{sc}V_{oc}} = \frac{P_{max}}{P_T}$$

V_{mp} , I_{mp} μετρούμενες τιμές τάσης
ρεύματος στο σημείο μέγιστης
ισχύος

I_{sc} ρεύμα βραχυκύκλωσης
 V_{oc} τάση ανοικτού κυκλώματος

Φωτοβολταϊκά - Συντελεστής απόδοσης

- Ο συντελεστής απόδοσης ορίζεται ως:

$$n = \frac{P_m}{H \times A} = \frac{I_{mp} V_{mp}}{H \times A} = \frac{FF \times I_{sc} \times V_{oc}}{H \times A}$$

Όπου H είναι η ένταση (πυκνότητα ισχύος) της ακτινοβολίας που δέχεται η επιφάνεια του ΦΒ, εμβαδού A . Αύξηση της απόδοσης φωτοβολταϊκού στοιχείου μπορεί να επιτευχθεί **μέσω της αύξησης του FF , I_{sc} ή/και V_{oc}**

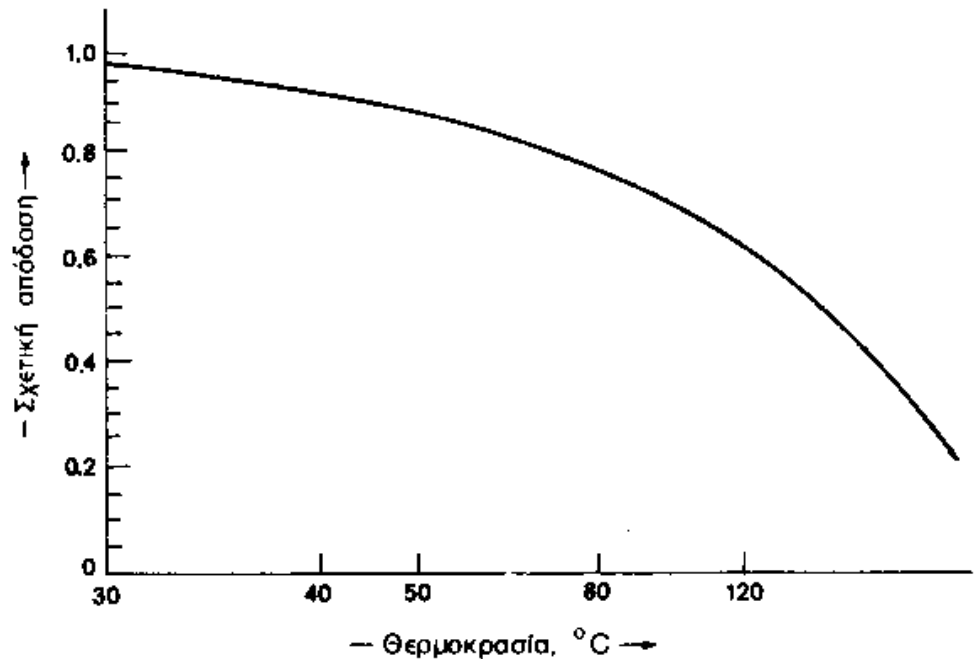
Φωτοβολταϊκά- Ηλεκτρικά χαρακτηριστικά

Φωτοβολταϊκά- Συντελεστής απόδοσης Επίδραση θερμοκρασίας

- Η μεταβολή του συντελεστή απόδοσης με τη θερμοκρασία:

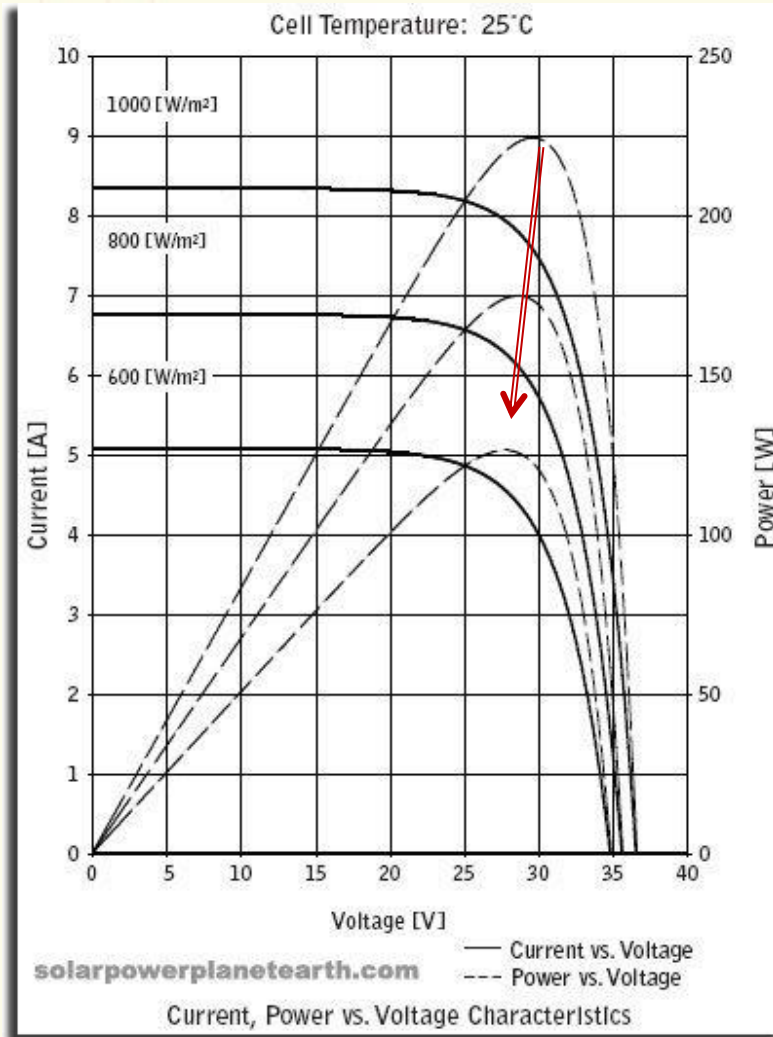
$$n_{\theta} = n \times \sigma_{\theta}$$

n ορίζεται η απόδοση στους 25 °C
 σ_{θ} ο θερμοκρασιακός συντελεστής ισχύος

Φωτοβολταϊκά- Ηλεκτρικά χαρακτηριστικά

Φωτοβολταϊκά- Μεταβαλλόμενες συνθήκες

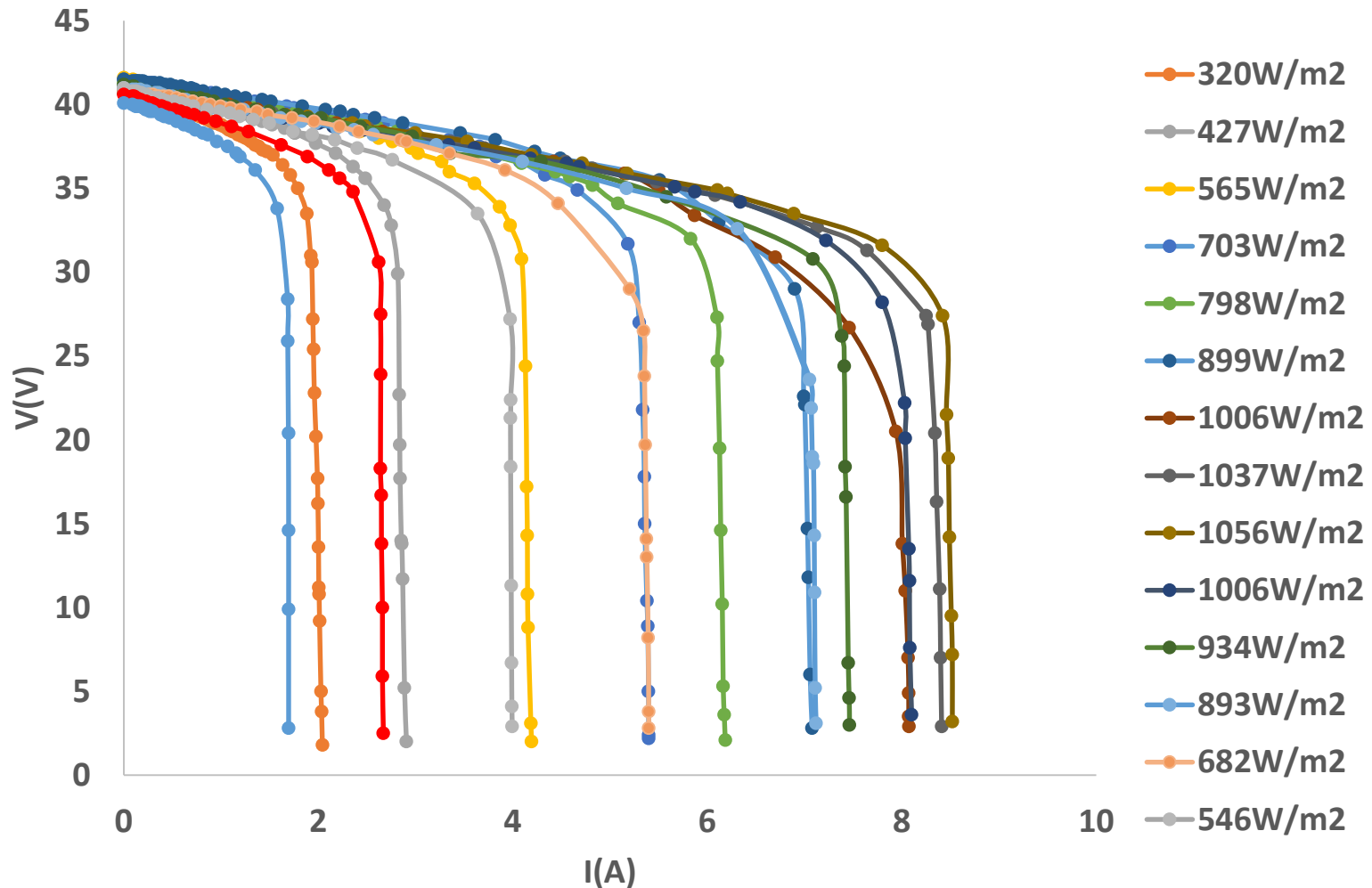
Μετατόπιση σημείων λειτουργίας ΦΒ στοιχείου και απομάκρυνση του σε σχέση με τα σημεία μέγιστης ισχύος της καμπύλης τάσης – ρεύματος για διαφορετικές συνθήκες λειτουργίας

Φωτοβολταϊκά- Ηλεκτρικά χαρακτηριστικά

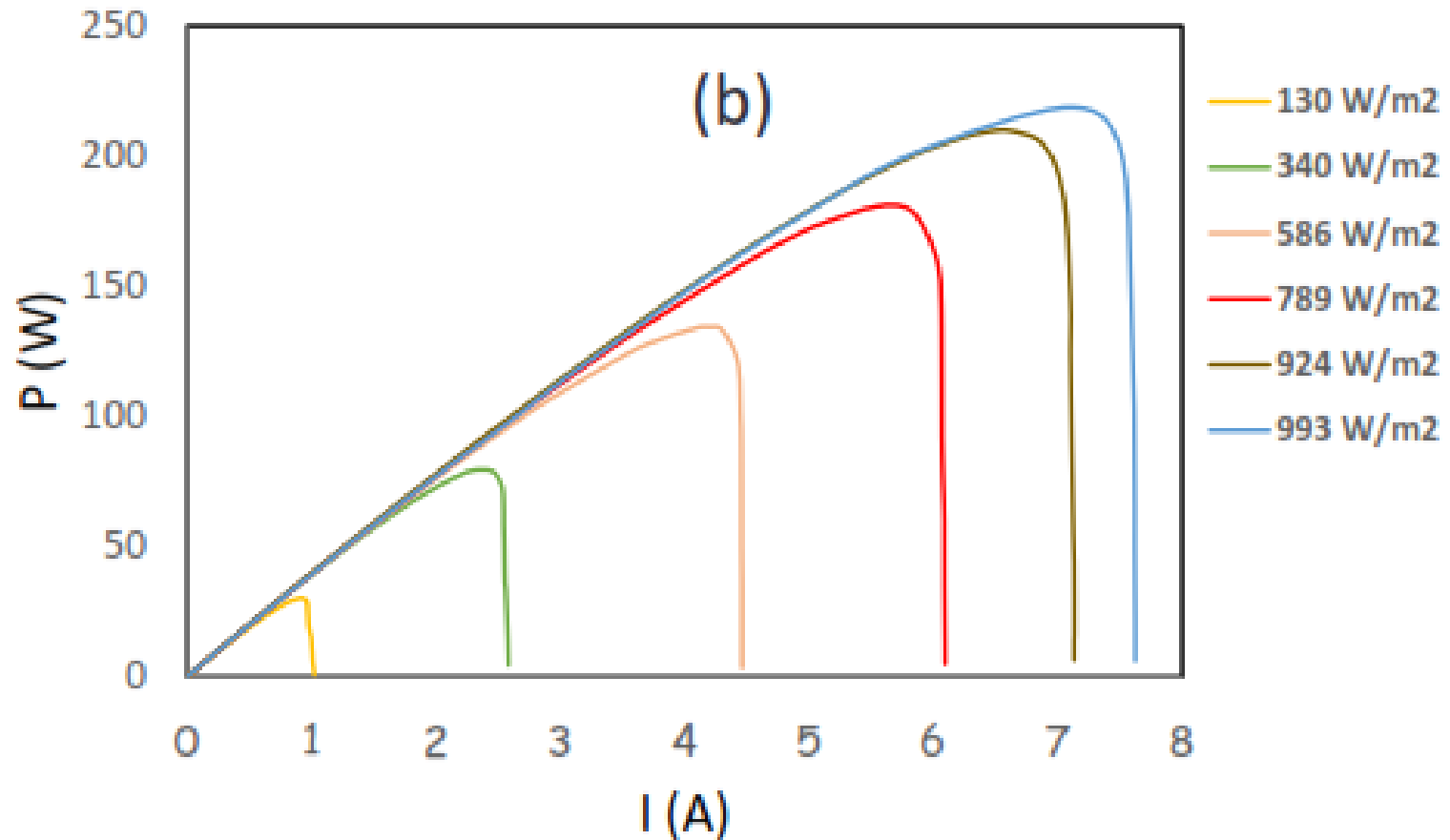
ΦΒ στη ταράτσα κτιρίου ΧΜ, Από προδιαγραφές $V_{oc}=43\text{ V}$, $I_{sc}=8.8\text{ A}$

I-V curves for p-Si under different irradiation levels

Φωτοβολταϊκά- Ηλεκτρικά χαρακτηριστικά

ΦΒ στη ταράτσα κτιρίου ΧΜ, Από προδιαγραφές $P_{nom}=260\text{ W}$

Φωτοβολταϊκά – Προδιαγραφές

Electrical data (at STC)

	VBHH250AE01	VBHH245AE01
Maximum Power (Pmax) [W]	250	245
Max. power voltage (Vmp) [V]	34.9	34.4
Max. power current (Imp) [A]	7.18	7.14
Open circuit voltage (Voc) [V]	43.1	42.7
Short circuit current (Isc) [A]	7.74	7.73
Maximum over current rating [A]	15	
Output power tolerance [%]	+10/-5*	
Maximum system voltage [V]	1000	

Note: Standard Test Conditions: Air mass 1.5, Irradiance = 1000W/m², cell temperature = 25°C

Temperature characteristics

Temperature (NOCT) [°C]	46.0	46.0
Temp. coefficient of Pmax [%/°C]	-0.30	-0.30
Temp. coefficient of Voc [V/°C]	-0.108	-0.107
Temp. coefficient of Isc [mA/°C]	2.32	2.32

At NOCT

Maximum power (Pmax) [W]	188.9	185.4
Max. power voltage (Vmp) [V]	32.8	32.4
Max. power current (Imp) [A]	5.76	5.73
Open circuit voltage (Voc) [V]	40.5	40.1
Short circuit current (Isc) [A]	6.23	6.23

Note: Nominal Operating Cell Temperature : Air mass 1.5 spectrum, Irradiance = 800W/m², Air temperature = 20°C, wind speed 1 m/s

At low irradiance

Maximum power (Pmax) [W]	48.8	47.7
Max. power voltage (Vmp) [V]	34.1	33.6
Max. power current (Imp) [A]	1.43	1.43
Open circuit voltage (Voc) [V]	40.1	39.7
Short circuit current (Isc) [A]	1.55	1.55

Note: Low irradiance: Air mass 1.5 spectrum, Irradiance = 200W/m², cell temp. 25°C

3 μέθοδοι χαρακτηρισμού

STC (Standard Test Conditions), H=1000 W/m², T=25 °C

NOCT (Nominal Operating Cell Temperature), H=800 W/m², T = 46 °C

Low irradiance, H=200 W/m², T=25 °C

Θερμοκρασιακοί συντελεστές δίνονται σε NOCT συνθήκες

Διαφορετικές Τεχνολογίες ΦΒ

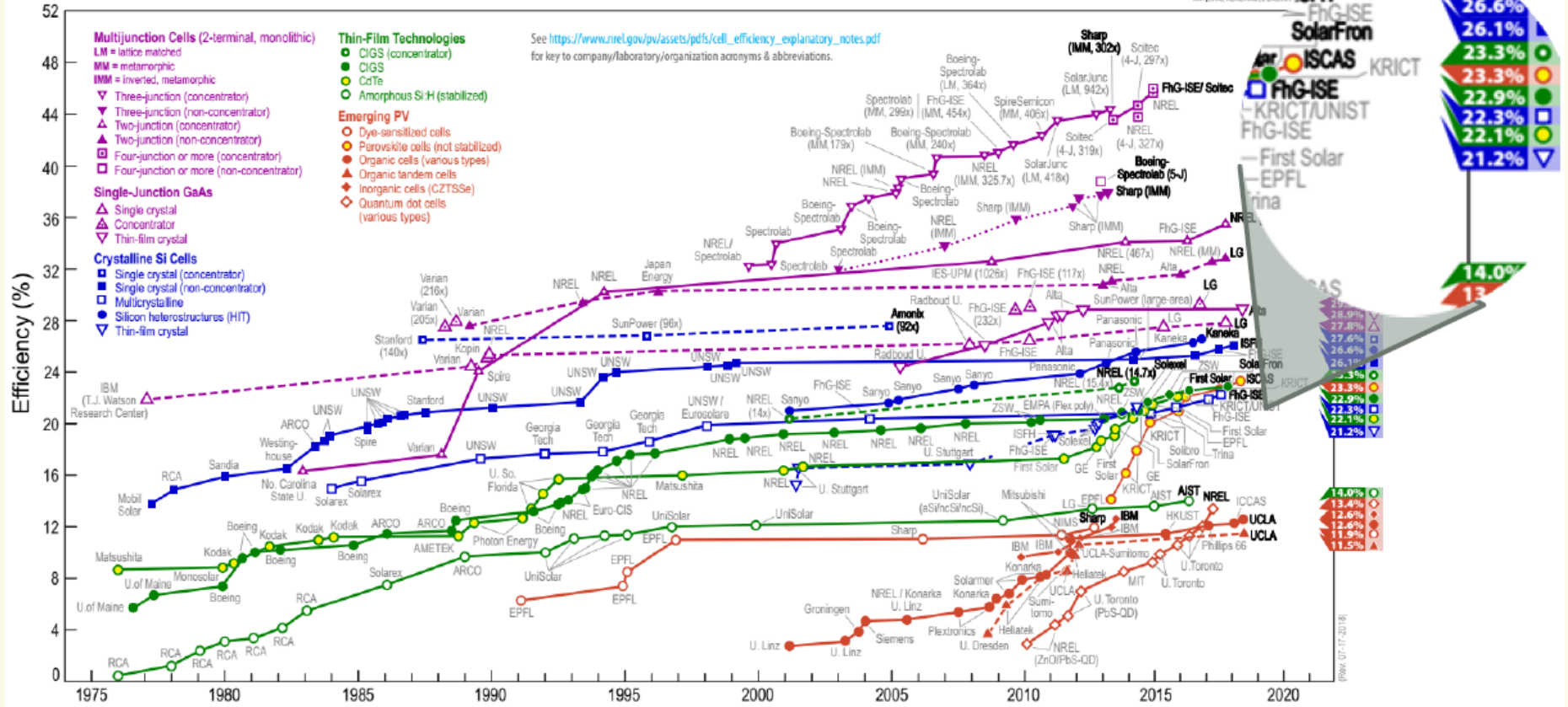
Τεχνολογίες ΦΒ

- Πλαίσια ΦΒ μονοκρυσταλλικού και πολυκρυσταλλικού πυριτίου – 1^{ης} γενιάς
  - Πλαίσια ΦΒ λεπτών υμενίων – 2^{ης} γενιάς
    - ΦΒ αμόρφου πυριτίου
    - ΦΒ πολλαπλών επαφών πυριτίου a-Si:H/a-Si:H, μc-Si:H/a-Si:H
    - ΦΒ λεπτών υμενίων CdTe
    - ΦΒ λεπτών υμενίων CIGS
  - Οργανικά-Ανόργανα φωτοβολταϊκά – 3^{ης} γενιάς
    - Φωτοβολταϊκά περοβσκιτών
-

Αποδόσεις διαφορετικών τεχνολογιών Φωτοβολταϊκών

Best Research-Cell Efficiencies

Τεχνολογίες Φωτοβολταϊκών

---

c-Si

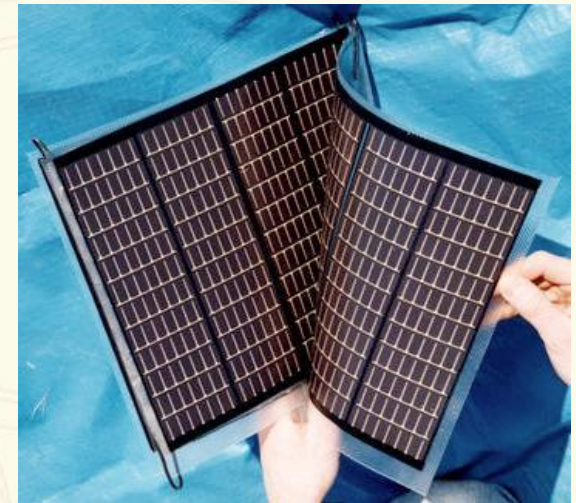
- Αποδόσεις 12 to 17 %
- Τιμές 0.5 to 1.2 €/Wp
- Πλαίσια 100 Wp to 300 Wp

Thin films

- Αποδόσεις 7 to 15 %
- Τιμές 0,4 to 1.0 €/Wp
- Πλαίσια 40 Wp to 125 Wp

Organic-Inorganic cells

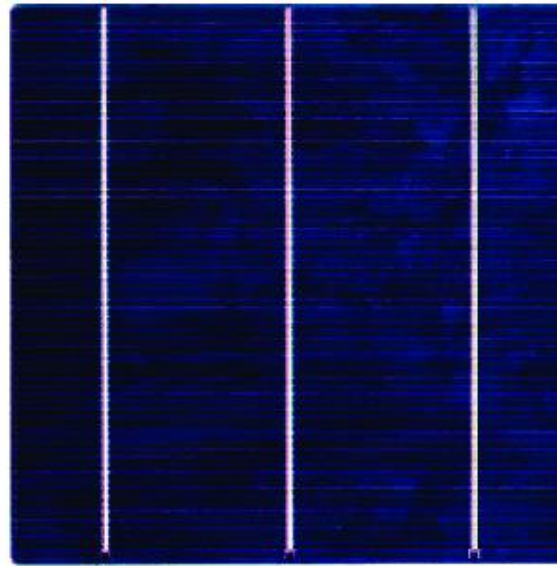

- Αποδόσεις 3 to 23 %
  - Τιμές ~ 1.5 €/Wp
  - Πλαίσια 5 Wp to 40 Wp
  - Μόνο εργαστηριακά
-

ΦΒ ΜΟΝΟ - ΠΟΛΥΚΡΥΣΤΑΛΛΙΚΟΥ ΠΥΡΙΤΙΟΥ

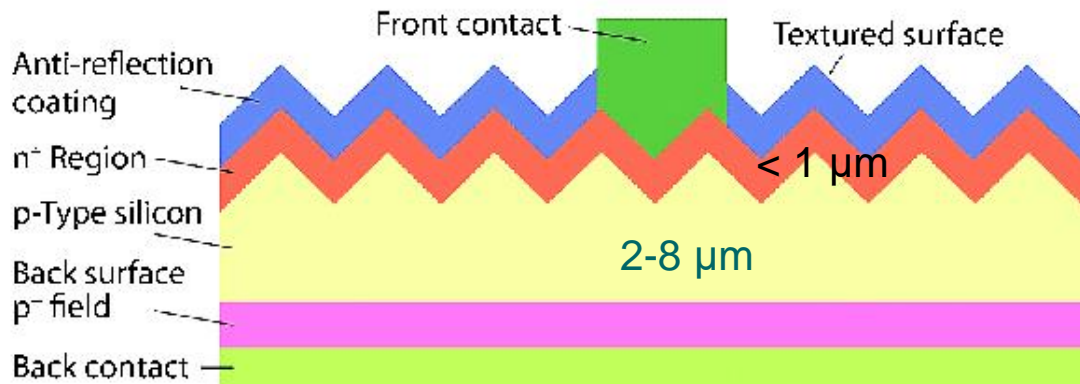
Monocrystalline silicon solar cell

Polycrystalline silicon solar cell

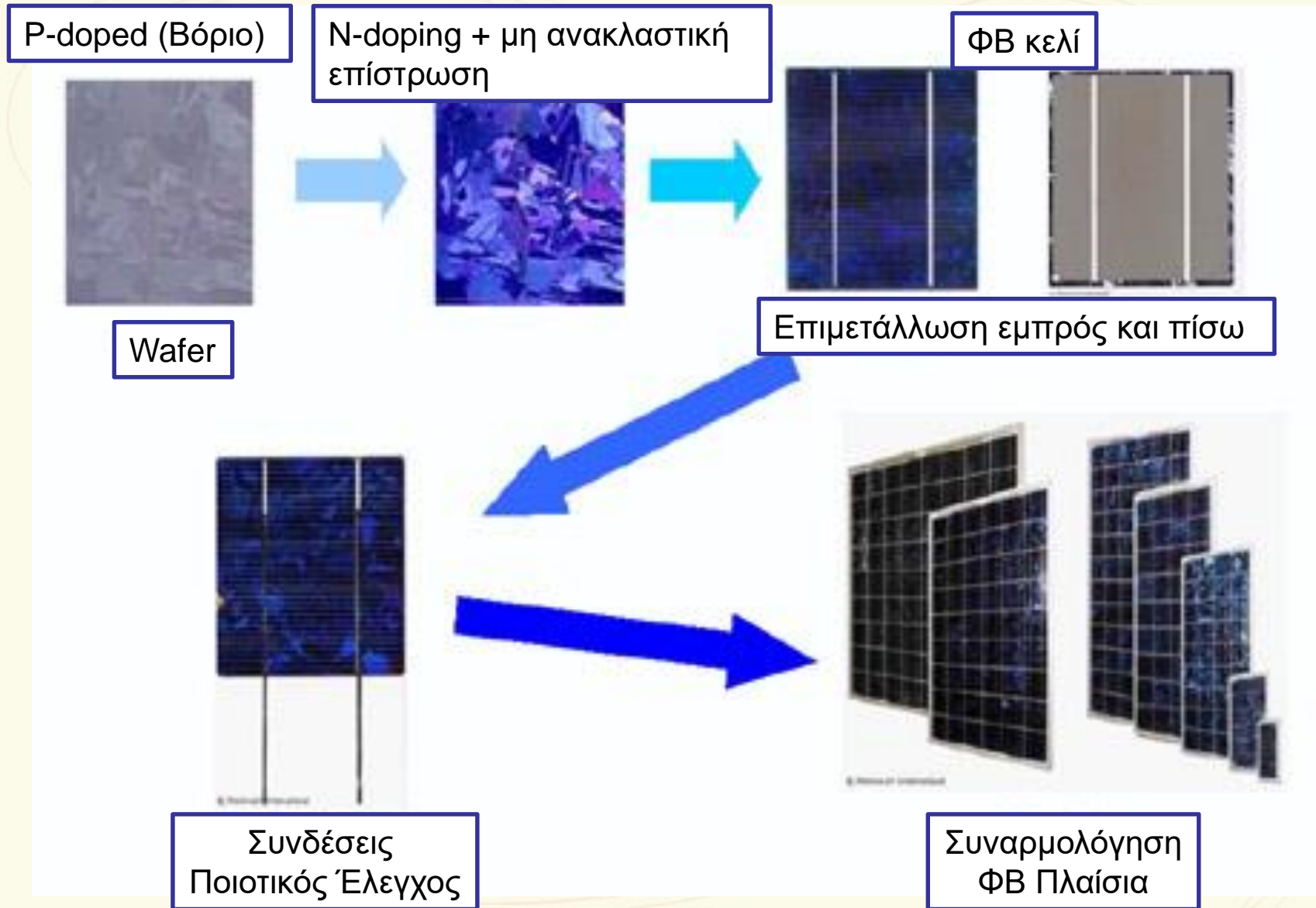
• Αποδόσεις κελιών
23 – 24 %

Αποδόσεις πλαισίων
16 – 18 %

Κατασκευή φωτοβολταϊκού κελιού

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΦΒ ΛΕΠΤΩΝ ΥΜΕΝΙΩΝ

Τεχνολογίες ΦΒ λεπτών υμενίων

Thin Film Technologies

TF-Si

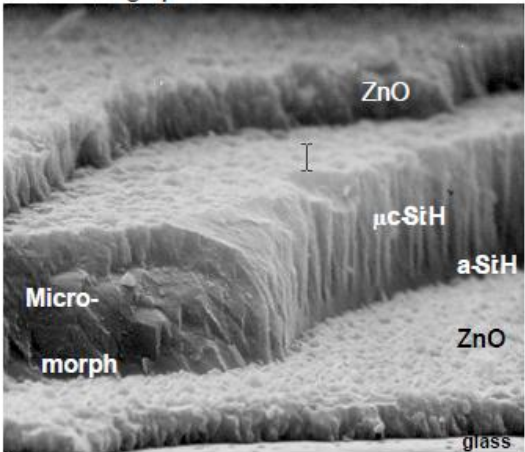
CdTe

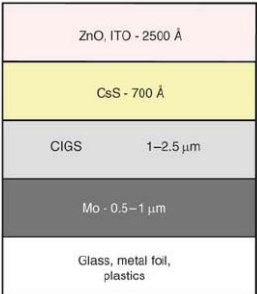
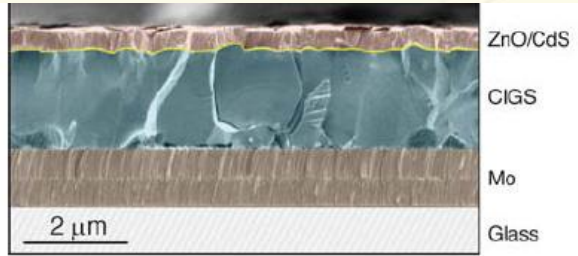
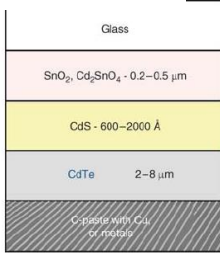
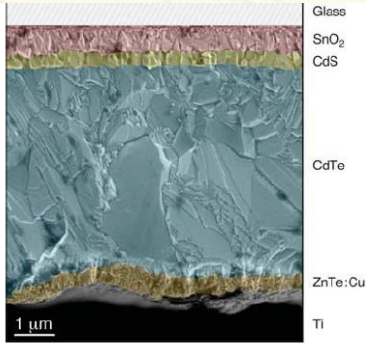
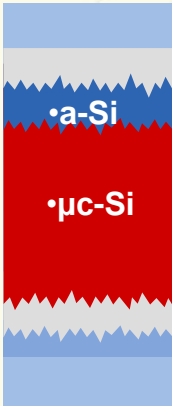
CIGS

SEM micrograph

Courtesy of IMT

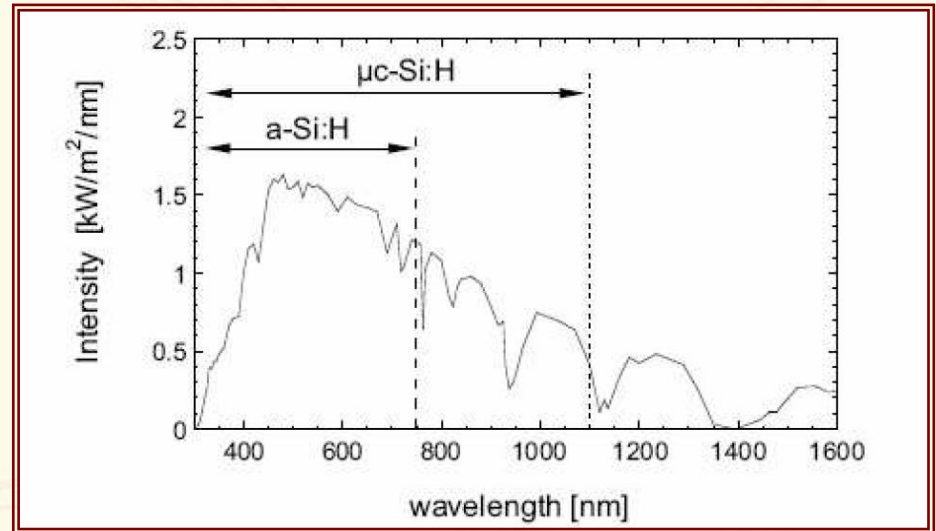
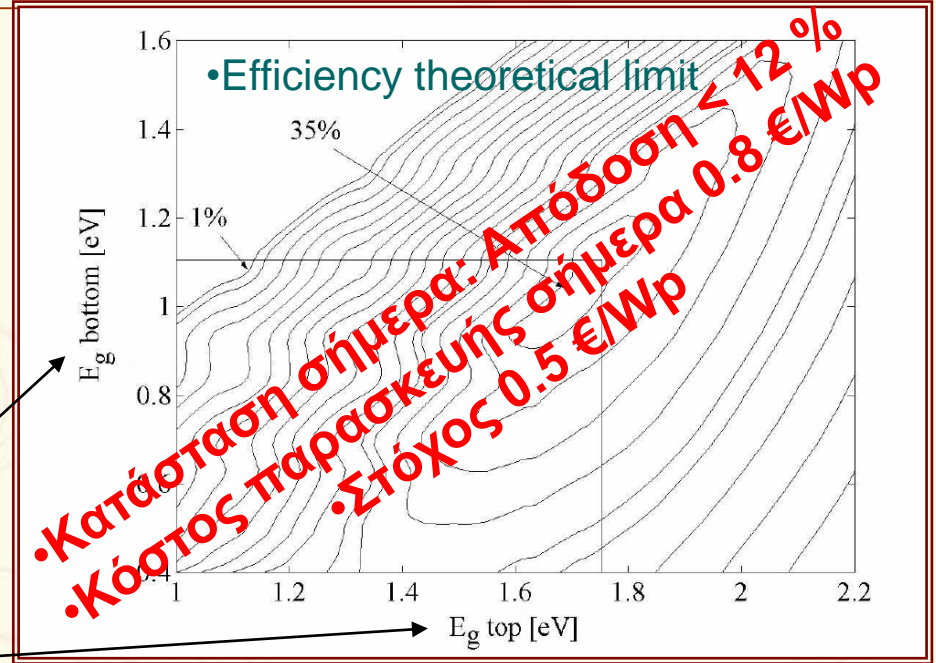
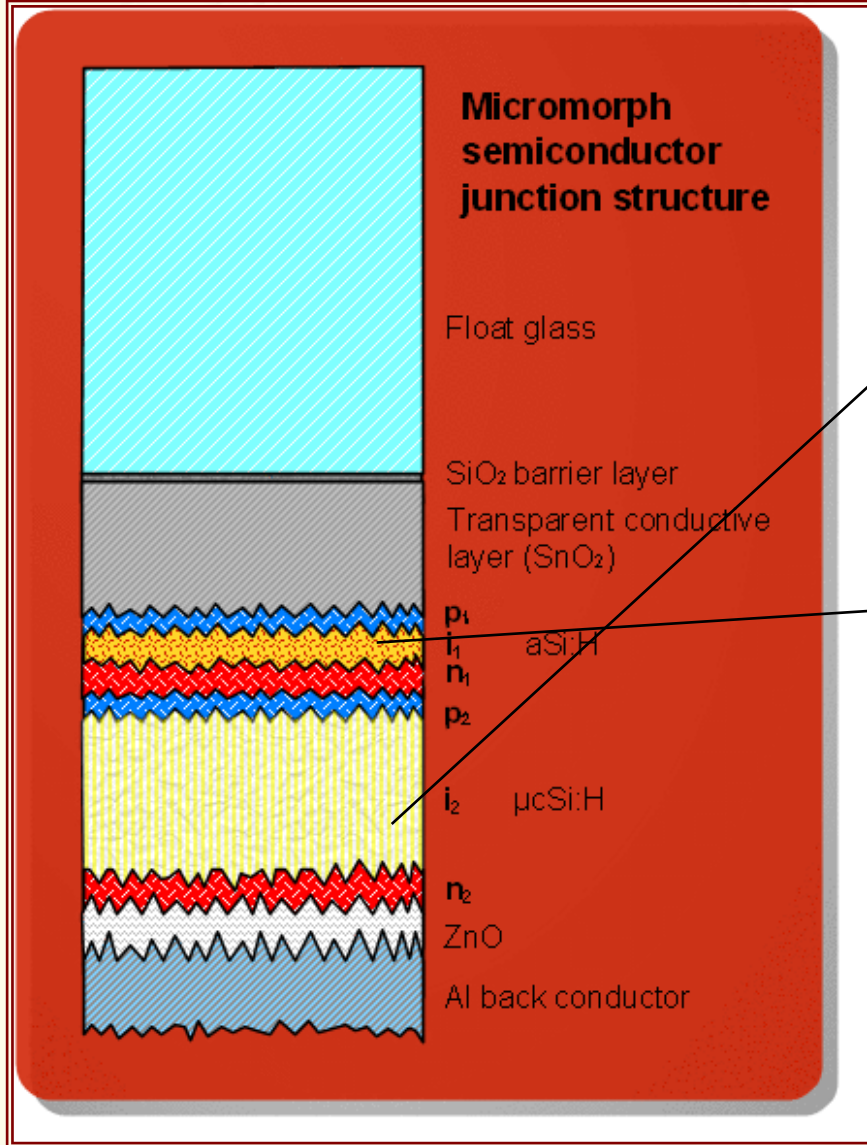

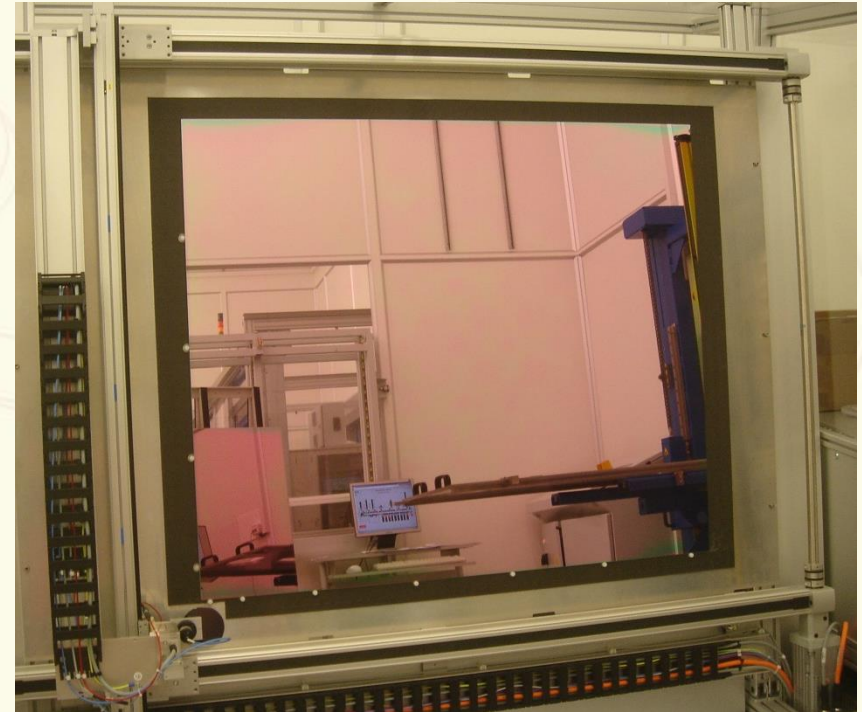
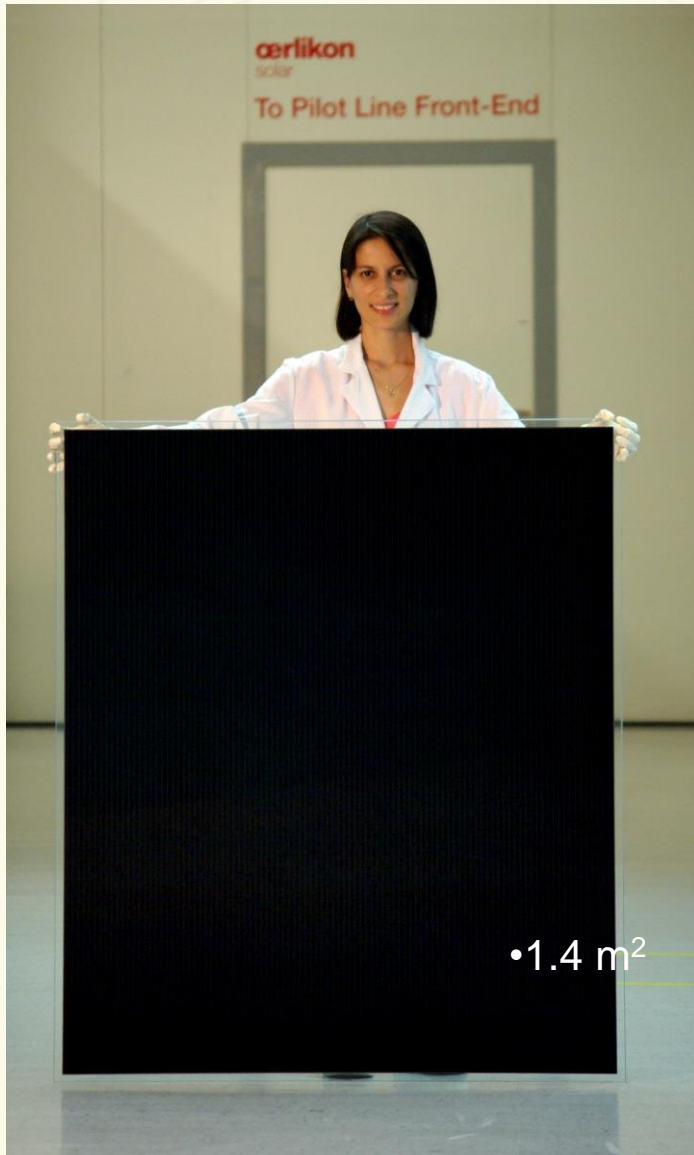
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΦΒ ΛΕΠΤΩΝ ΥΜΕΝΙΩΝ ΠΥΡΙΤΙΟΥ

ΦΒ λεπτών υμενίων πυριτίου

Τελική Μορφή

Αποδόσεις κελιών 12 – 15 %
Αποδόσεις πλαισίων 8 – 11 %

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΦΒ ΛΕΠΤΩΝ ΥΜΕΝΙΩΝ CIGS και CdTe

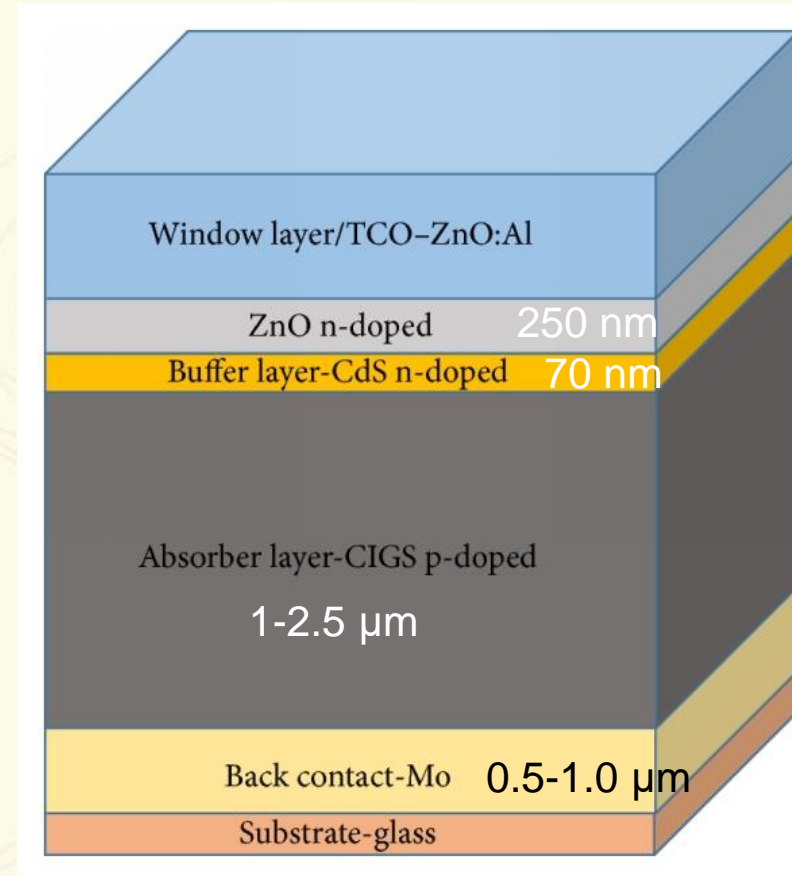
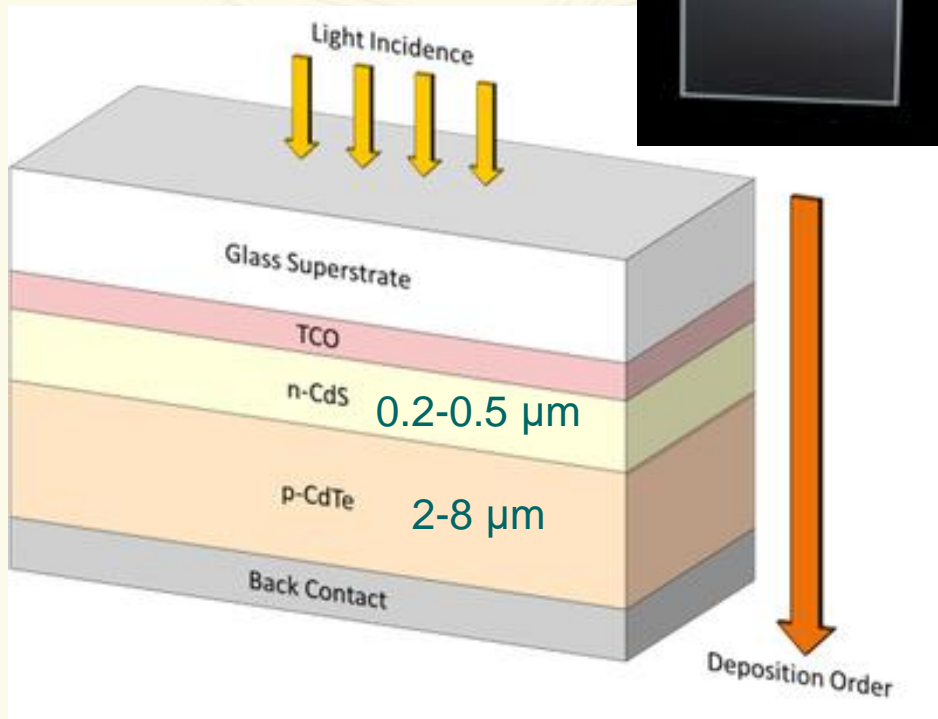

Δομή ΦΒ λεπτών υμενίων CdTe και CIGS

CdTe module

CIS module

CdTe

Αποδόσεις κελιών 20 – 22 %

CIGS

Αποδόσεις πλαισίων 14 – 16 %

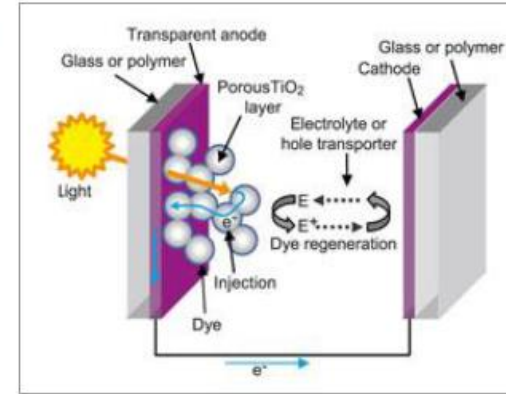
ΦΒ 3^{ης} γενιάς

Κύριες κατηγορίες

Dye Sensitized Solar Cells (DSSC)

TiO_2 /Organometallic Dye/Liquid Electrolyte/Pt

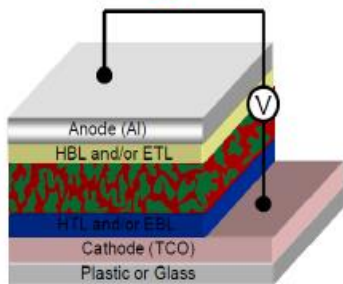
Hole Transport Material → Solid State Solar Cell

Quantum Dots → Quantum Dot Solar Cell (QDSC)

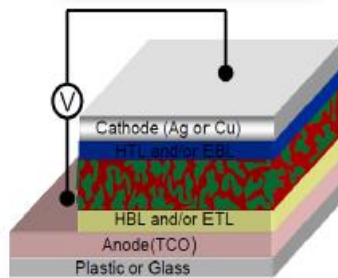
Perovskite

Perovskite Solar Cells

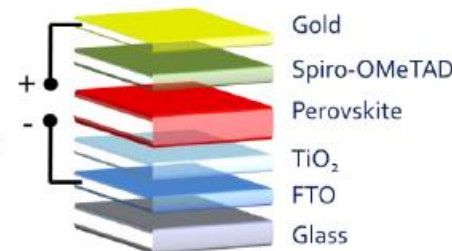
Organic Solar Cells

Normal stack

Inverted stack

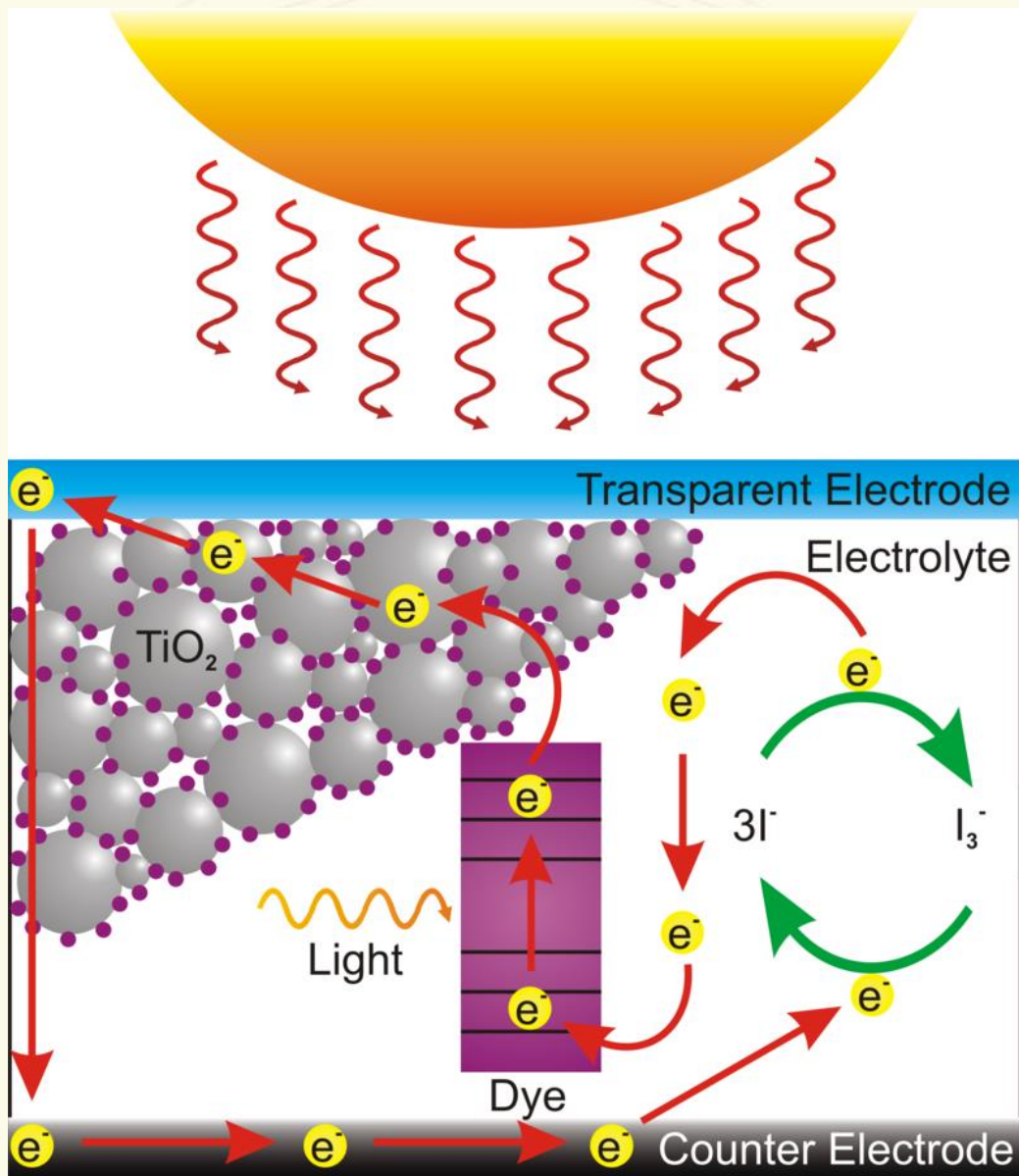

Normal stack

Inverted stack

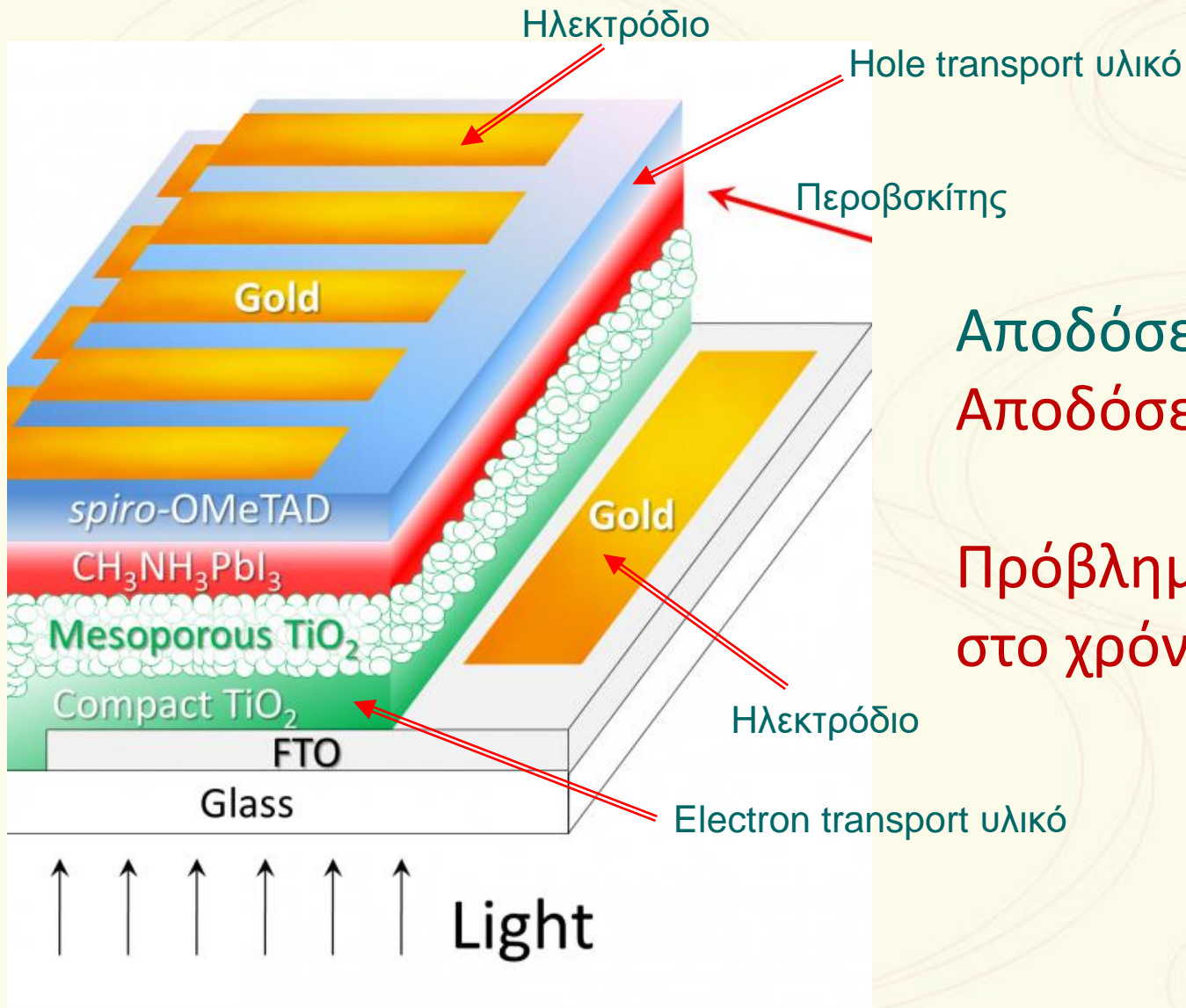
Dye Sensitized Solar Cells

Αποδόσεις κελιών 10 %
Αποδόσεις πλαισίων < 5 %

Πρόβλημα η σταθερότητα
στο χρόνο

Perovskite Solar Cells

Αποδόσεις κελιών 23 %
Αποδόσεις πλαισίων ??

Πρόβλημα η σταθερότητα
στο χρόνο

Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα Τεχνολογιών

- **Πολυκρυσταλλικό Πυρίτιο**

Πλεονεκτήματα

- Υψηλές αποδόσεις
- Ώριμη Τεχνολογία – Ευκολία Παρασκευής

Μειονεκτήματα

- Υψηλό Κόστος παρασκευής – Υψηλή Κατανάλωση Ενέργειας
- Υψηλή κατανάλωση πρώτων υλών

- **Λεπτών υμενίων Πυριτίου**

Πλεονεκτήματα

- Χαμηλό Κόστος
- Μικρή κατανάλωση πρώτων υλών - ενέργειας

Μειονεκτήματα

- Χαμηλές αποδόσεις – ΦΒ πλαίσια μικρής ισχύος
- Πτώση απόδοσης κατά τον κύκλο ζωής του
- Υψηλό κόστος απόκτησης εξοπλισμού

- **Λεπτών υμενίων CdTe και CIGS**

Πλεονεκτήματα

- Μικρή κατανάλωση πρώτων υλών
- Υψηλές αποδόσεις - σταθερότητα

Μειονεκτήματα

- Χρήση τοξικών υλικών
  - Υψηλή κατανάλωση ενέργειας
-